

HRONIKA O ZAPANJENOM KRALJU

Gonsalo Torente Baljester

*Skerco u re(x) majoru
alegro, ali ne preterano*

Preveo
Dalibor Soldatić

Laguna

Naslov originala

Gonzalo Torrente Ballester
CRÓNICA DEL REY PASMADO

Copyright © Heirs of Gonzalo Torrente Ballester, 1989.
Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mom kolegi Hesusu Fereru,
bratski,
G. T. B.*

PRVO POGLAVLJE

1. Zora te nedelje, tog i tog oktobra, bila je ispunjena čudima, čudesima i iznenađenjima, mada je, kao i uvek, bilo neslaganja među svedocima i svedočanstvima. Sigurno bi tačnije bilo reći da je ceo svet govorio o njima, iako ih niko nije video; ali kako tačnost nije moguća, bolje je ostaviti stvari onakvima kako ih pripovedaju i kako su ih ispričali: da nije bilo urušavanja u Ribljoj ulici, koje je svet mogao da razgleda tokom čitavog dana, a ljudi su išli da ga vide i omirišu kao da je bakalar. Kako se priča, nezgoda se, na primer, desila ovako: neka starica videla je u zoru kako ispod jednog kamena izlazi guja: guja je pojurila nizbrdo, kao što je mogla pojuriti uzbrdo; ali ono što je video remenar iz Ulice svetog Roka više nije bila guja, već zmija propisne veličine, koja je takođe pojurila, nizbrdo ili uzbrdo, u neodređenom pravcu. Monahinja koja je izlazila iz Svetog Hinesa pošto je u zoru odslušala misu, videla je pravu ogromnu zmiju koja je, ova svakako, išla manje-više u pravcu kule, a na kraju, neko iz Flamanske garde, ko je išao na dežurstvo ili je izlazio sa njega (nije baš ostalo razjašnjeno), mogao je da posmatra, prestravljen ili van sebe, džinovsku bou koja je opasala toranj neposredno

nad zemljom i izgledala kao da steže zgradu s namerom da je sruši, ili bar zdrobi, što deluje verodostojnije, bar sa semantičkog stanovišta. Flamanski stražar počeo je da viče na svom jeziku, ali kako ga niko nije razumeo bilo je vremena da se džinovska zmija okani svoje rabote, bar prividno, i sa zadivljujućom lakoćom otpuže ka Mavarskoj poljani, gde su je tokom čitavog jutra uzalud tražile ekipe stručnjaka koje su se smenjivale svakog sata. Ono o blagu u starom novcu pripisivalo se sreći jednog dečaka, ali mesto otkrića je variralo: po jednima, bilo je to van Ambadorskog prolaza, kada se izađe nadesno; prema drugima – na izlazu iz Toledske kapije, nalevo. Nije bilo ni blaga, ni dečaka.

Svi su čuli kako sama od sebe zvone zvona Svete Agede; ali ko su to svi? Ono o žalostivim glasovima koji dopiru iz ruševina neke kuće došlo je iz četvrti Las Vistiljas: strašni i bolni glasovi osuđenih na večiti oganj, ili nešto slično, iako su mogli odgovarati i pokajnicima iz čistilišta, bili su, pogledajte samo kakve su to stvari, smrdljivi glasovi. Ono što se moglo proveriti, ko je to hteo da uradi, bila je stvar iz Riblje ulice: postojala je, zaista, jama od urušavanja koja je u isprekidanoj liniji išla preko ulice sa juga na sever; u početku, kako izgleda, iz pukotine (iz jame, prema prvim, nepoznatim svedocima) izlazili su sumporni gasovi, zbog čega su svi mislili, i to s pravom, da je na dnu pukotine počinjao pakao, pre svega ako se ima u vidu da su sa gasovima izlazili urlici bola i stravične psovke; ali kada je svet počeo da se okuplja i da dosoljava priču, jama više nije bila jama i nije smrdela više od same ulice. Zna se da su se gasovi iscrpli.

2. Paroh Svetog Martina, onaj s plaštom, don Sekundino Mirambel Pačecko, kao mladić boravio je u Americi i sa putovanja po moru doneo durbin, poklon nekog pilota iz Đenove

s kojim se sprijateljio za vreme krstarenja. Svake večeri, ako je noć bila dovoljno bistra ili se zvezde izdvajale s dovoljno sjaja, don Sekundino je tom spravom istraživao nebo. Tokom dugo vremena don Sekundino nije bio ništa više od stručnjaka za zvezde, o kojima je, dok je u popodnevnim časovima ispijao čokoladu, govorio svojim prijateljima i nekim bliskim osobama; ali svetu se pitanja nebeskog svoda nisu činila važnijim od onog što su savetovali propovednici, koji su ga obično davali za primer ljubavi koju je Bog gajio prema lepoti, i za primer poslušnosti, jer su se zvezde kretale prema naređenjima primljenim pre mnogo vekova, a koliko – ne zna se, niti to treba ispitivati. Jedne noći, međutim, jedne subotnje noći, otkrio je, pored zvezda, veštice i našao je za shodno da o svom otkriću izvesti Inkviziciju. Posle tajne sednice, veliki inkvizitor lično je zadužio don Sekundina da podnosi nedeljni izveštaj o svojstvu i broju veštica koje dolaze, a po mogućnosti i o vešcima koji su prolazili gradom kroz subotnju noć, makar to radio samo iz statističkih razloga. Tog nedelnog jutra, tog i tog oktobra, toplog i sunčanog dana, don Sekundino Mirambel redigovao je svoj nedeljni izveštaj s uobičajenom krajnjom savesnošću i lepim proznim stilom nekoga ko se napajao na najboljim latinskim klasikima, a kastiljanski naučio u okolini Esihe: ako je i izgovarao kastiljansko interdentalno *s*, taj izgovor nije se prenosio na hartiju. Izašao je iz kuće dok je još bilo sveže, predao izveštaj jednom slugi Svete inkvizicije i vratio se kući pošto je održao misu, popio čokoladu i ispio čašu sveže vode, kako mu je tražilo telo; legao je obučen, jer bi nedeljom obično samo malo odspavao, ako bi i to uspeo. Sluga Svete inkvizicije preneo je dopis njegovoj ekselenciji, koji je bio na nogama još od zore, s već odsluženom misom i ozbiljnim problemima u srcu i glavi. Nalazio se u svojoj kancelariji pored velike sale Veća. Otvorio je zapečaćeni spis don Sekundina, bacio pogled, ali mora

biti da mu je nešto najednom privuklo pažnju, jer počeo je pomno da čita, namrštenog čela, ubacujući uzvike:

– Bog nam pomogao! Dotle smo došli! Đavo je na slobodi!

Kada je pročitao, zatvorio je spis i naredio da se odmah ode do manastira Svetog Franje, da se neodložno dovede fra Euhenio od Rivadeselje.

3. Grof De la Penja Andrada poslednjim potezima je sređivao svoju frizuru pred ogledalcetom koje mu je donela Lukrecija. Posmatrala ga je iz pozadine, gledajući i njega i njegov lik u ogledalu. Kada je grof spustio češalj, poljubila ga je u kosu i rekla: „Veoma si lep.“ I donela mu nebeskoplavo odelo da završi s oblačenjem.

– Je li ti se gospodarica probudila?

– Obično je lenja, pogotovo nedeljom.

– Pa, moraćemo da budimo kralja. Već je vreme.

– Ja se ne usuđujem, gospodaru. Učinite to vi.

Prišli su vratima Marfisine sobe i Lukrecija ih obzirno tiho otvori. Zrak sunca prolazio je kroz sobu osvetljavajući velike bele i crvene podne ploče, i dopirao do same ivice ležaja. U tami su ležala dva usnula lika: kraljev s kraja, Marfisin tamo u dnu. Grof priđe na vrhovima prstiju i dodirnu monarhovo golo rame.

– Gospodaru, vreme je.

Njegovo veličanstvo lenjo otvori oči.

– Šta se događa?

– Treba ustajati. Kasno je.

Na nekom tornju počeo da otkucava osam sati: zvonjava je treperila po vrelom vazduhu, širila se, mešala sama sa sobom, dok nije zazvučala kao jedan jedini udar zvona.

– Da nije prerano, grofe?

– Moramo proći kroz grad.

– Pešice?

– Nadam se da me moja kočija čeka.

Kralj ustade: obnažen, pokazivao je svoju mršavost koja mu je otkrivala nežne kosti. Odgrnuo je prekrivač i ostao go.

– Dodaj mi odeću.

Grof ga ćutke poslušao. Kralj počeo da se oblači.

– Voleo bih da se malo osvežim.

– To neće predstavljati problem, gospodaru.

Marfisinom telu ostalo je poluotkriveno: videli su se njena duga kosa, leđa, uzan struk, početak guze. Kralj je pogleda iznenađeno, zaprepašćeno.

– Jesi li video išta lepše?

– Ima mnogo lepih stvari na svetu.

– Lepših od ženskog tela?

– Ako je Marfisinom, teško.

– Do noćas nikada nisam video голу ženu.

– I onda?

– Raj mora da je nešto slično.

Grof iskrivi usne.

– Ne verujem da bi gospoda inkvizitori odobrili tu ideju.

– Šta gospoda inkvizitori mogu znati o golim ženama?

– Po njima... sve.

Kralj je već bio napola obučen. Grof zamoli Lukreciju da donese lavor sveže vode. Kralj počeo da čeprka po džepu.

– Šta traži Vaše veličanstvo?

– Pola dukata da ostavim Marfisi.

– Pola dukata i ništa više?

– To je odredio protokol, kako sam shvatio.

Grof se nasmeja.

– Gospodaru, protokol je zastareo, a Marfisa je najskuplja kurva u gradu. Bar deset dukata.

Kralj ga iznenađeno pogleda.

– Nemam ih. Nikada nisam imao deset dukata. I ovih pola morao sam da tražim od svog sobara. Posle idu i pričaju u svojim memoarima.

Grof zavuče ruku u džep i izvuče kesu od velura.

– Evo deset dukata. Bio sam ih namenio Lukreciji.

Lukrecija koja je ulazila sAVOROM čula je grofove reči.

– Meni ništa ne morate dati, vaše gosPOdstvo. Smatram da sam plaćena.

Kralj pogleda grofa, a grof se ponovo nasmeja.

– Meni – reče kralj – Marfisa to nije rekla.

– Gospodaru, to je zato što moja gospodarica stvar radi iz zanata, a ja... iz ljubavi, a gospodin grof me je ostavio zadovoljnom.

– Možeš je poljubiti u mom prisustvu, grofe.

Kralj poprskao lice i osušio se ubrusom koji mu je ponudila Lukrecija. Natukao je šešir, ali grof ostade gologlav.

– Pokrijte se, grofe – reče kralj.

Grof ga poslušao.

– Hvala vam, gospodaru.

– Ponovićemo to u dvorcu, pred namesnikom, neka se nervira. Idemo sada.

Lukrecija ih isprati do vrata. Poljubila je grofa, na uho ga je nazvala lepotanom. Kočija je čekala: ne naročito luksuzna, ali čvrsta i elegantna. Lukrecija je mahala. Kočija je jurila ulicom punom rupa kao po površini ogledala. Kralj je gledao napred, kao obuzet beskrajem. Delovao je nekako zapanjeno.

– Šta gledate s toliko pažnje, gospodaru?

– Marfisino telo. Ne mogu da vidim ništa drugo.

4. Sobar koji je kralju pozajmio pola dukata uđe u kancelariju kroz vrata za osobe od poverenja i ostade miran, ponizan, ali kradom je motrio namesnika.

– Dešava li se nešto, Kosme?

– Povežite konce, vaša ekSelencija. Njegovo veličanstvo nije spavalo u dvorcu: krevet mu je postavljen a njega nigde nema. Juče, kada sam se oprostio, zatražio mi je pola dukata.

– I šta zaključuješ, Kosme?

– Da je kralj lumpovao. EkSelencija, pola dukata je cena koju kraljevi plaćaju svojim kurvama, kako sam oduvek slušao.

– Ima stvari, Kosme, koje nikada ne treba čuti.

– Molim vas da mi oprostite, ekSelencija, ali zahvaljujući tome što nisam gluv vaša ekSelencija me prima u tajnosti.

– U pravu si, Kosme. A je li kralj izašao sam?

– Zapravo... zapravo ne znam. Ali kada sam odlazio, bio je s grofom De la Penjom Andradom.

Namesnik ostade u tišini, posmatrajući pojas zida koji se graničio s gipsanim ukrasima na plafonu. Ludilo sfingi i višeglavih zmajeva veoma dobre izrade.

– Grof De la Penja Andrada. A ko je taj?

– Ne bih mogao da vam kažem, gospodaru, osim da je mlad gospodin, veoma dobrog izgleda, prema kome se kralj odnosi s poverenjem.

– Povuci se, Kosme. Hvala.

Kosme se nakloni i izađe na ista vrata na koja je ušao. Namesnik tada pozvoni na zvonce veoma finog ali upadljivog zvuka. Ušao je sluga i nemo ostao pored vrata. Namesnik ispisa nešto na papiru.

– Nosi ovo glavnom arhivaru i neka odmah donese to što mu tražim.

Sluga izađe i namesnik promrmlja:

– Tako dakle, ide u kurvanje a da ja ne znam?!

Namesnikovo lice nije delovalo naročito zadovoljno, niti mu je pogled bio miran. Glavnom arhivaru je trebalo nešto vremena da stigne.

– Tu je ono što tražite, ekSelencija.

– Je l' ti trebalo mnogo truda da ga nađeš?

– Nikakvog, ekselenciju. Bilo je na mom stolu.

– A zašto? Zar je taj grof u poslednje vreme podnosio neki zahtev?

– Ne, koliko se sećam, ekselenciju. I to je ime koje nikada nisam čuo. Grof De la Penja Andrada. Sve je veoma čudno. Međutim...

– Međutim, šta?

– Tu su njegovi papiri. Sve je u redu: radi se o grofoviji koju je lično dodelio car, ali i u Kastilji je proglašena naslednom od strane veličanstva don Filipa II, koji nosiocima titule takođe dodeljuje dozvolu za gusarenje protiv Engleza i Holanđana, pod uslovom da drže flotu od šest brodova i petinu plena predaju Kruni. Drži čiste račune, gospodaru, plaćali su španskim kraljevima dobru hrpu novca i drugih dobara. Postoji takođe... – arhivar napravi pauzu i pogleda namesnika – postoji takođe jedan spor s kućom Andrada, zbog pitanja međe gazdinstva. Sporna je dolina Valdovinjo. Spor se vodi u Kraljevskom sudu Valjadolida.

– A taj Valdovinjo, gde se nalazi?

– Mora da je negde u Galisiji, gospodaru. Zemlja veštica, gde ništa nije jasno. Dobar svet iz tih krajeva ili dolazi u Madrid, kao oni iz Lemos, ili ostaje u Salamanki, kao oni iz Montereja. Ovde se navode sela i gradovi o kojima niko nema pojma: Sedeira, Sveta Marta od Ortigejre... Nešto kao Karanjio ili Karinjo, nije jasno. To su luke odobrene za flotu...
Namesnik odmeri podeblji dosje.

– Papiri, papiri. Čuvajte ih, vaša milosti, ali ne gubite ih iz vida. Mogli bi mi ustrebati.

Glavni arhivar pokupi gomilu papira, došavši do vrata ponovo se nakloni i ode; njegov odlazak podudario se s dolaskom oca Hermana od Viljaeskuse, kapucina: ušao je na vrata za poverljive osobe. Izveo je dubok pozdrav; namesnik ustade i poljubi mu ruku.

– Da li već znate, oče?

– Ceo dvorac zna. A kralj se upravo vratio. Nije rekao ni reči, ušao je u svoje prostorije, seo pred jedan prozor i čini se da posmatra nebo.

– Simptomi kajanja?

– Kako se može protumačiti nečiji pogled okrenut horizontu?

– Na hiljadu načina, od toga pola dobrih, pola loših.

– Taj čovek je kralj.

– Svakako.

– Koji je upravo proveo noć u zagrljaju greha.

– Tako izgleda, oče, i to je ono loše.

– Ima li vaša ekselencija neku drugu vest?

– Da je podvodač bio neki grof De la Penja Andrada, koga ne poznajem.

– Ja sam, naprotiv, čuo njegovo ime... Da, pustite me da razmislim. On je iz Galisije, zar ne?

– Tako izgleda.

– Prisustvo Apostola* u tim krajevima ne pogoduje, kako se čini, stvari gospodnjoj. Pouzdano znam da više od devedeset odsto stanovnika Galisije, uključujući sveštena lica, biva osuđeno.

– Ne čini li vam se da je mnogo osuđenih na pakao, oče?

– Može biti greška, ali neznatna. Neka bude osamdeset devet.

– Pa i tako...

– Žene, one koje nisu veštice, kurve su. Izveštaji Inkvizicije to potvrđuju.

– Morao bi postojati način da se kralj, ne lišavajući se tih teritorija, oslobodi takvog sveta.

– Pa ne smatram da je teško...

* Misli se na svetog Jakova. U Galisiji se navodno nalazi grob svetog Jakova koji obilaze hodočasnici (svetilište Santiago de Compostella). (Prim. prev.)

Namesnik zamisli daleku Kraljevinu Galisiju kako, u džinovskom autodafeu, * gori na sve četiri strane. Lek oca Vilja- eskuse uvek je bio isti.

Na trenutak su ostali u tišini gledajući jedan drugoga.

– Ono što je loše, oče, jeste da se najavljuje dolazak flote iz Amerike, a s druge strane, izgleda da predstoji velika bitka u Holandiji.

Sveštenik se prekrsti.

– Ako nam Englezi ukradu blago a Holanđani pobeđu, moraćemo se povinovati volji božjoj.

– To svakako, oče. Ali volja božja nije nepromenljiva.

Sveštenik ustade.

– Pomoliću se, da vidim da li će me Gospod nadahnuti lekcom. Od sada pa do svečane mise ima još nekoliko sati. Šta se sve može izvući od Boga za nekoliko časova!

– Pa setite se i mene, oče; nakjuče se mojoj ženi pojavio cvet...

– To je teško žensko breme, iz kojeg se izvlači zaključak o inferiornom položaju žena u odnosu na muškarce,

Namesnik ustade, priđe svešteniku i stavi mu ruke na ramena.

– Ali meni je potreban naslednik, oče, potreban mi je više od sopstvenog života koji se ne može iscrpsti u meni samom. A vaša smernost poznaje moje molbe i žrtve. Gospod izgleda da nas ne sluša, ni moju suprugu ni mene.

– Biće da vaše molbe ne stižu do neba.

– Zar moramo da vičemo, oče? Javno da vičemo, oblačimo se za pokoru, da prestanemo da jedemo i pijemo?

– Ne mogu vam odgovoriti, gospodine. Moliću se, Svevišnji će me već nadahnuti.

* Autodafe – javno spaljivanje po kazni koju je izrekao sud Inkvizicije. (Prim. prev.)

Ponovo se naklonio, ovog puta nešto manje, i izašao na vrata za osobe od poverenja.

5. Lukrecija je došla na treći Marfisin uzvik. Istina, nije vrištala onako kao drugih jutara, kada bi je čulo čitavo susedstvo.

– Lukrecija, đavolja Lukrecija, gde si li se zavukla?

Lukrecija skrušeno uđe.

– Pripremala sam gospođi kupku.

– Ah, to mi se čini dobro. Mom telu stvarno treba kupka, ali ne preterano toplu. Kakav je dan?

– Vruć, gospodarice, zahvaljujući senci loze možete boraviti u dvorištu. Izgleda da se leto odužilo.

Marfisa je bila gola i raskrečena na krevetu, sa zgužvanom odećom pod nogama, kao da se ritala.

– A ona dvojica?

– Krenuli su veoma rano, gospodarice.

– Jesu li bili zadovoljni? – I pre nego što joj je Lukrecija odgovorila, dodade: – Jesu li ti platili?

– Na stolu je kesa s deset zlatnih dukata, a meni je kralj dao pola dukata. Mislim da nije imao više.

Dala je novac Marfisi i ona zazveča njime.

– Bar je zlato. Deset dukata, kažeš? Idu po dva i po za svaku uvredu našeg Gospoda, a kesa za ćorak. Od velura je.

– Gospodarica je rekla ćorak?

– Da, kćeri, peti put više nije mogao. Trudio se da me gleda i gleda, a kada se umorio rekao je da mu se spava i ostavio me je s medom na usnama. Upravo kada sam počinjala da ga želim. A ti?

– Ja sam, gospodarice, provela noć u čistom uživanju, grof nije silazio sa mene, s tim svojim mačjim očima koje su me neprestano gledale. Više su negoli mačje, tigrovske. Tigrove oči mora da su takve. Osvetljavale su čitavu sobu.

- Preteruješ.
- Kunem vam se, tako mi uspomene na moju majku, koja je takođe bila kurva ali se na vreme pokajala. I na dobru sahranu koju je imala, Bogu hvala i hrišćanskim dušama!
- Ostavi na miru uspomenu na majku i baci mi ubrus da se ogrnem. Dok se budem kupala spremi mi nešto za jelo. Mrtva sam gladna.
- Iskočila je iz kreveta i ogrnula se velikim ubrusom koji je Lukrecija izvukla iz kovčega. Ostale su joj otkrivene tamno-pute butine, i čvrste, duge noge. Lukrecija ju je posmatrala.
- Zašto su stvari takve kakve su, a ne kakve bi trebalo da budu? To telo je zaslužilo drugu sudbinu.
- Hoćeš da kažeš muža?
- Oslobodio me Bog takve stvari! Hoću da kažem bolje ljubavnike.
- Zar ti se malo čini kralj, mada je samo za jednu noć?
- Kralj vas nije baš zadovoljio prema onome što sam upravo čula. Ja, naprotiv...
- Dok je izlazila iz sobe, Marfisa joj odgovori:
- Kralj je novajlija. Nema pojma, niti je ikada video голу ženu. Šta li bi sve naučio u mom krevetu, za samo sedam noći!
- Pa zašto je onda kralj...?

6. Kralj prestade da osmatra horizont sa kojeg je nestala poslednja gola žena i na trenutak ostade pognute glave, mada zapanjenog lica. Onda je ustao i rekao Kosmeu koji je čekao pored vrata:

- Donesi mi ključeve zabranjene sobe.
 - A ako me odbiju, šta da radim?
 - Kaži da je to kraljevska naredba.
- Sobar se duboko nakloni i izađe. Kralj je neko vreme oklevao. Prišao je otvorenom prozoru s pogledom na paradni trg.

U daljini je vežbala četa vojnika. Nešto bliže razgovarala su neka gospoda, a pred očaranom grupom posmatrača jahač obilato nakićen perjem izvodio je veštine sa svojim konjem: sve pod suncem koje je počinjalo da prži. Neko je primetio kralja i pozdravio ga šeširom. Ostali takođe pozdraviše, a vojnici iz čete podigoše oružje, ali kralj ih nije video, video je samo ogromnu prazninu: neodređenih obrisa, kao da je sačinjena od oblaka. Ali nebo je bilo čisto. Kralj zatvori oči; i dalje ju je video, i tek tada se uverio da je drži u sebi, da nije mogao da vidi ništa drugo. Netremice je posmatrao nepomičnog lica sve dok nije došao sluga i zazvečao ključevima. Kralj se okrete i ispruži ruku; sluga ga, na kolenima mu ih predajući, upozori:

- Morao sam da ih ukradem, gospodaru.
- Dobro si uradio.

Kralj je izašao noseći ključeve čije je zveckanje ispunjavalo pomrčinu. Prošao je kroz salone i hodnike, najdebljim ključem otvorio najveća vrata i zatvorio ih iznutra: ušao je u lavirint krivudavih hodnika prekinutih stepeništem koje je vodilo nagore i nadole. Morao je da otvori još dvoja vrata koja je takođe zaključao za sobom. Zabranjena prostorija nalazila se u tornju, onom severoistočnom. Bila je u tami. Opipavajući, pronašao je prozor i otvorio ga. U sobi nije bilo nameštaja, ali su na zidovima visile slike. Kada su mu se oči navikle na slabo svetlo, mogao je da vidi da su na svima gole žene, same ili u društvu. Nalazio se pred mitološkim scenama koje je skupljao njegov deda i koje su se mogle gledati samo uz posebnu dozvolu Kurije iz Toleda, uz svojeručan potpis nadbiskupa: bila je to privilegija koju mu je osporavao veliki inkvizitor i koja se, kao jedan od onih sporova koji se nikada ne rešavaju, već godinama povlačila po Rimu. Srećom, drugi kralj, njegov otac, nikada nije kročio na to mesto, jer u suprotnom spor bi bio rešen lomačom.

– Najsuptilniji teolozi, veličanstvo, sumnjaju u to da je vaš deda, veliki kralj, mogao biti spasen, samo zato što je narodni novac potrošio na ove svinjarije.

Svinjarije su, između ostalih, potpisali Ticijan i neki čudan Holanđanin zvani *El Bosko*, „Hierombosc“, prema pismima dede veoma voljenim kćerkama. Kralj pređe pogledom tu grupu tela na otvorenom i zaustavi se pred jednim; neka stara podvodačica skupljala je u svoju kecelju zlato koje je Zevs uputio na butinu Danaje, koja, međutim, sudeći po izrazu lica, mora biti da je nešto od toga primila tačno na ono mesto. Danaja je imala dugačke butine i zlatno telo, nalik na Marfinsino. Kralj je dugo stajao pred njim kao zapanjen.

7. Fra Euhenio de Rivadeselja je stigao ispuštajući dušu, ili je bar tako rekao, jer svetom vođi njegovog reda nije padalo na pamet da za tople dane izmisli neku lakšu mantiju, tako da je veliki inkvizitor morao da mu priskoči u pomoć zbog gušenja i hitno poruči neko delotvorno osveženje, od onih koja su za takve slučajeve čuvana na dnu bunara. Posle njega i jedne rakijice koja ga je propratila, otac Rivadeselja je mogao da priča, mada je i dalje smrdeo na znoj, što je prelatu smetalo. Ali ponudio je to kao žrtvu za oproštenje svojih greha i dodao je fratru izveštaj koji mu je tog jutra podneo paroh Svetog Petra.

– Šta vaše očinstvo misli o ovim vestima?

U visokim krugovima Kurije i Svete inkvizicije za oca Rivadeselju se znalo da svakog poslepodneva, kada padne mrak, prima Zlog i s njim vodi sočne razgovore, koji su posle primenjivani na veću slavu Boga i monarhije. Otac Rivadeselja, pošto je natakao naočari (neko mu ih je doneo iz Holandije, zasigurno su bile delo nekakvih jeretika, ali veoma dobre za vid), udubio se u čitanje i nije dizao pogled

sve dok nije prešao i poslednji red: parohova sitna slova bila su srećom jasna i čitljiva.

– Naterao sam vas da dođete tako rano, velečasni oče, da bih čuo vaš sud o tome što se kaže u ovim dokumentima. Vaša velečasnost je jedina osoba na dvoru u čije mišljenje mogu imati poverenja, imajući u vidu vaše poznato prijateljstvo s Neprijateljem ljudskog roda i našeg Gospoda Boga.

– Ja ne bih rekao *prijateljstvo*, ekselencijo, već *puka veza*. – S naočarima u ruci, igrajući se njima, otac Rivadeselja dodade: – Za sada je, ekselencijo, to prva vest koju imam o ovim događajima. S druge strane, moram reći da je juče u sumrak satana izostao sa sastanka sa mnom. Obično ga čekam pod hrastom koji imamo u dvorištu, tako široke krošnje da sve prikriva i sve pokriva, tako da se, dok sedimo pod njegovim okriljem, ne naziru ni krstovi ni njihove senke. Zbog toga se ni satana ne oseća u nesaglasju s jednima i drugima. Ali juče se nije pojavio, mada sam ga čekao dokasna, zabavljajući se dimom one trave koju donose iz Indijâ* i koju nazivaju duvanom. Preporučujem vam je u neprilikama. – I tokom nekoliko minuta opévaio je vrline duvana i kako je korisno upotrebljavati ga. Onda je nastavio: – Ne može se reći da nije čudna, ekselencijo, i dostojna pažnje činjenica da je ovog jutra, s prvim svetlima svitanja, strahovit zmaj s najmanje sedam glava, a možda i više, zagrlio temelje osmatračke kule s namerom da je uništi, po izjavama svedoka koji su ga videli i kako već znaju svi u gradu. Govori se i o drugim čudima, mada ne tako važnim. Moj doušnik satana, koji mi priča mnoge, premda ne sve stvari koje smišlja, obično poprima, što je očigledno, obličje višeglave aždaje kada želi da bude posebno uočen, pošto zverku te veličine, koliko je meni poznato, Gospod nije stvorio.

* *Indije* – Amerika. Dugo po otkriću Španci su Ameriku nazivali Indijama. (Prim. prev.)

– Ono što mene zanima, oče Rivadeselja, jeste ta druga metamorfoza, za koju nalazim da je manje logična, ili bar da je neprikladna ovom slučaju. Po izveštaju koji ste upravo pročitali, od svih likova veštica i veštaca koji sinoć iznikoše na gradskom nebu, jedan je bio lepši od ostalih, bio je muškog pola i, klizeći kroz vazduh, ostavljao je za sobom srebrni trag. Po tome kako ja razumevam stvari, više je nalikovao anđelu, i to ne baš nekom manje značajnom.

– Ne smemo zaboraviti da je najveći od njih bio Lucifer i da je jedno od njegovih svojstava lepota.

– Vama se pojavljuje tako, kao lepota?

– Da bi došao na sastanke s ovim poniznim slugom božjim, satana obično bira skromnija obličja. Najplemenitije od njih je obličje idalga* poznih godina s brkovima nagore; na drugoj strani lestvice nalaze se pas ili ptičica koji se smeste u moje krilo i pričaju sa mnom preko znakova. U rasponu od plemića do ptice nalazi se sve što bi vaša ekselencija mogla da zamisli.

– A kako vaše očinstvo zna da se radi o đavolu?

– Imamo svoje lozinke, a objasnio mi je da ovo ili ono obličje poprima iz opreza i da me ne bi kompromitovao. Ne zaboravite, vaša ekselencija, da moje veze sa Zlim, mada su sve do Rima poznate mojim hijerarhijski nadređenima i nadležnim vlastima, nisu poznate sveštenicima u mom manastiru, mada poneko bistriji možda i sumnja. Na isti način satana krije svoje veze sa mnom od svojih sledbenika. Iz nekog razloga juče ne samo što nije došao, već mi je prikrio svoju nameru da na nebu iznad grada okupi taj ološ koji mu služi.

– Veoma lep svet, takođe, po onome što kaže izveštaj, i sklon svakoj vrsti bludničenja.

* *Idalgo* – u Španiji plemić najnižeg ranga. (Prim. prev.)

– Da li je vaša ekselencija od takvih osoba očekivala nešto drugo?

– Očekivao sam da bar legnu da bi obavili tu stvar. Ali, kako je vaše očinstvo pročitalo, obavljali su je u samom vazduhu, ne gubeći ravnotežu i plešući uz poskakivanje. Oče Rivadeselja, đavo se tako dobro ophodi prema svojim prijateljima da me ne čudi što ih ima. Čini li neku uslugu vašem očinstvu?

Otac Rivadeselja ostade na trenutak zamišljen.

– Da, ekselencijo, ali *gratis et amore*,* ili se bar tako čini. Mislim da mu je potrebno da nekome naširoko izloži svoje preokupacije, a odabrao je mene.

– Zbog vaše diskrecije, možda?

– Moglo bi biti zbog toga...

U tom trenutku ušao je sluga, ćutke prišao velikom inkvizitoru i rekao mu nešto na uho. Njegova ekselencija mu je odgovorila:

– U redu je, neka uđe. – Zatim se obrati franjevcu. – Vaše očinstvo neće imati ništa protiv da, makar samo na nekoliko minuta, bude zajedno s jednim kapucinom?

– U prisustvu takvog velikodostojnika, suparništva se odlažu.

– To je otac Viljaeskusa.

– Ah, visoki dvorski kapelan! Kakva čudna ličnost!

– Nema ničega čudnog, oče Rivadeselja, već bi se pre reklo da je krupan. S druge strane, slažem se što se tiče ličnosti.

Sluga je držao otvorena velika vrata s bronzanim okovima ukrašenim paganskim, mada čednim figurama. Otac Viljaeskusa uđe uz dvorske naklone.

– Neka Gospod prati vašu ekselenciju i podari joj duge godine života! – Stavio je ruku na nos. – Zar je i dovde stigao

* Lat.: besplatno i iz ljubavi. (Prim. prev.)

taj pakleni smrad? Mislim, kao što je očigledno, na taj sumorni miris koji je prodro u grad i sve nas uzbunio.

– Pa... moj nos dosad nije primećivao takav smrad.

– Samo navika to objašnjava, poštovani oče, moj brate kod gospodara svetog Franje Asiškog. Ali svi znaju da se ovog jutra otvorila pukotina u Ribljoj ulici iz koje su izlazili pakleni mirisi.

– A kakvi su to mirisi, velečasni?

– Ako ćemo verovati onom što kaže tradicija, ni manje ni više nego miris sumpora.

– Kažu da je to zdrav miris i znam za mnoga mesta gde se koristi da bi se vazduh očistio od zloćudnih duhova. Demoni ga ne podnose, zbog toga ga izbacuju iz pakla čim im se ukaže prilika. To u Ribljoj ulici mogla bi biti posledica jednog od tih provetravanja.

– I vi me posećujete tako rano, oče Viljaeskusa, da biste mi govorili o sumporu?

– Ne bih se usudio, ekselencijo, da vam smetam za takvu sitnicu, pogotovo kada su uzroci svima poznati. Ali ove noći desilo se nešto što opravdava moje jutrenje i ovu nepristojnost što s ozbiljnim pitanjima dolazim u nedelju. Mogu li govoriti bez ograda?

– Ono što se izgovori u ovoj prostoriji, ono što se u njoj čuje, ispovedna je tajna.

– Umiren sam time. Pa... stvar se dá izložiti u nekoliko reči: Njegovo veličanstvo je ove noći išlo u kurvanje.

Veliki inkvizitor poskoči; otac Rivadeselja se ograničio na osmeh.

– Šta kažete?

– To što u palati svi znaju, ekselencijo, što počinje da se širi i gradom.

Veliki inkvizitor je klimao sa ozbiljnošću vladara.

– Treba obratiti pažnju na društvo tog momka.

– Na koji način, ekselencijo, kada u palati ima tajnih izlaza i korumpiranih slugu? A tamo je pre svega, i do toga dolazim, kraljev ispovednik od osamdesetak godina, široke ruke, koji sve oprašta uz najlakšu pokoru i koji je, kao što svi znaju, tolerantan spram grehâ puti, možda zato, neka mi Bog oprost ako grešim, što ih je i sam počinio.

– U ovom slučaju radi se o kralju, zar ne, oče Viljaeskusa?

Kapucin se oseti neprijatno zbog pogleda velikog inkvizitora pa pognu glavu.

– Očigledno, ekselencijo. Govorio sam o kralju. Ali neću dozvoliti da se zbog toga pitanje ispovednika prepusti zaboravu. Neka se vaša ekselencija samo seti da mu je ime otac Peres de Valdivielso: nesumnjivo preobraćenik.

Veliki inkvizitor još jednom kratko porazmisli.

– Jevreji se ne odlikuju trpeljivošću. Setite se mog pretrodnika Torkemade.

– Jevreji, ekselencijo, teže uništenju kraljevstava Španije, a ništa bolje do početi od glave.

– Glave Jevrejina, oče Viljaeskusa? Ja je ne znam. – Napravio je pauzu i pogledao fratre. – Svojevremeno sam čuo da govore o Velikom Sanedrinu, ali mislim da su to legende.

– Zar je to i Veliki Turčin?

Veliki inkvizitor počeo da se igra fazanovim perom zasećenim za njegovu srebrnu obrađenu pernicu, nesumnjivo delo Mavara.

– Svakako ne; ali opasnost ne dolazi otuda.

– Zaista, ekselencijo: opasnost nam dolazi od Engleske, od Francuske, od Holandije, od Nemačke, uz to i od Turske. Ali ko njih pokreće ako ne Jevreji, sve njih protiv nas?

Otac Rivadeselja, koji je već duže vreme ćutao, ubaci adut:

– Protiv mene i protiv vas, oče Viljaeskusa? Jer pretpostavljam da gospodina inkvizitora ostavljate van ove zavere.

– Kada sam rekao protiv nas, hteo sam da kažem protiv Španija* – naglašavajući odgovori kapucin, a ostala dvojica uzviknuše:

– Ah!

Jutro se zagrejalalo pa je čak i u tom salonu, zaštićenom debelim zidovima, bilo sparno.

Ocu Viljaeskusi kapi znoja klizile su do bradice, gde su se zadržavale trepereći. Ocu Rivadeselji, pošto je bio obrijan, nisu silazile sa obraza: tamo su se skupljale i odatle ispuštale svoj miris. Što se tiče velikog inkvizitora, njemu se ništa nije vidno znojilo, što mu je omogućavalo da se drži uvaženo spokojno; možda i trezveno mirnog razuma. U svakom slučaju, otac Viljaeskusa usudio se da izvuče maramicu zelenkaste boje i njome je brisao čelo.

– Da zaključimo, uvažena gospodo: s jedne strane grad smrdi na sumpor, što potvrđuje prisustvo đavola, o čemu me je blagovremeno izvestio specijalizovani špijun od poverenja. A s druge strane ispada da je naš mladi kralj, s jedva dvadeset godina, išao da se kurva...

– Svedeno na te termine, ekselencijo, stvar ne prelazi ravan puke anegdote. Ali koji je njen značaj? Možemo li zaboraviti da treba da stigne flota iz Indijâ, a da se u Holandiji sprema velika bitka? Viđene na taj način, stvari se menjaju...

Veliki inkvizitor se zamisli, s izrazom nekoga ko se prilično dosađuje.

– Zaista se menjaju, oče Viljaeskusa. I šta vaše očinstvo predlaže da bi se preseklo zlo?

Otac Viljaeskusa prvi put je na jasan način shvatio ono što je osećao najskrovitijim delom svoje utrobe: da od njegovih reči zavisi budućnost sveta. I nije požurio da odgovori, niti je to uradio u magnovenju, već spokojno.

* Izraz *Španije* korišćen je u prošlosti, pogotovo u vreme kada je označavao različita kraljevstva koja su zajedno činila Španije. Tek kasnije prevagnula je imenica u jednini. (Prim. prev.)

– Na prvom mestu, ekselencijo, predlažem za ovo poslednje sastanak Vrhovnog veća, uz učešće najpriznatijih teologa iz grada. A na drugom mestu, kao meru predostrožnosti, da se iz palate povuče kraljev ispovednik, poznati Jevrej, i da se u tamnicu Svetog suda baci ta Marfisa...

– Koja nije Jevrejka, već stara hrišćanka koja savesno ispunjava naloge Crkve. Siguran sam da ovog časa ispunjava svoju dužnost i prisustvuje nedeljnoj misi u svojoj parohiji.

– Predlažem da se zatvori zbog sumnje u opsednutost đavolom. Kraljevo držanje, otkad je jutros stigao u palatu, veoma je sumnjivo; ide zatvoren u sebe, kao da je zapanjen. A ko bi, sem nje, mogao biti za to odgovoran? Baciti je u ćeliju na hleb i vodu čini mi se mudrom preventivnom merom. Što se kraljevog ispovednika tiče...

– ...koga vi izdvajate svojom naklonošću... – dobaci otac Rivadeselja.

– Ne volim ga više nego što se može voleti bližnji koji je opasan, velečasni.

– Očigledno; ali ja ne mogu zaboraviti da je otac Valdivielso franjevac.

– Odelo ne čini čoveka.

– U ovom slučaju, ko zna?

Izgleдалo je da će dva fratra ponoviti stari i poznati sukob između različitih i neprijateljskih ogranka Svetog Franje. Veliki inkvizitor ih prekide odlučnim pokretom ruke.

– Biće urađeno sve što tražite, oče Viljaeskusa, biće urađeno što je pre moguće. Za sada, pozvani ste ovog popodneva na sastanak Vrhovnog veća, ali ne prerano, zbog vrućine. Neka bude u pet.

Otac Viljaeskusa pognu glavu.

– Vreme mi se čini neuobičajenim, ali prihvatam.

– Onda idite.

Kada se oprostio od dvojice fratara, koji je već trebalo da budu van zgrade Svetog suda, veliki inkvizitor lagano zazvoni. Ušao je poslužitelj.

– Kažite mom sluzi Dijegu da dođe.

Sluga Dijego je imao preko pedeset godina, izgled sveca i ispod njega ciničan osmeh.

– Znaš već gde živi Marfisa. Idi da je vidiš i reci joj samo jedno: *Sakrij se*. Poleti da joj preneseš poruku.

– Da, ekselencijo.

Sluga Dijego je izašao nepromenjenog osmeha, a veliki inkvizitor, uz pomoć žege i lepih uspomena na dvadeset godina provedenih u Rimu, kada je bio mlad i obuzet teološkom strašću, lagano se prepustio zadovoljstvu lakog dremeža.

8. Kralja su našli na vratima tajnih prostorija koje su mnogi zvali i zabranjenim. Veliki gvozdeni ključ i dalje je bio u bravi, a kralj, oslonjen o dovratak, izgledao je kao u ekstazi, što znači da je imao blesav izraz lica. Nije odgovorio na prve pozive svog sobara i tek kada su ga snažno prodrimali na licu mu se odigralo nešto nalik buđenju iz sna. Sat u palati odzvonio je jedanaest i sobar mu je prvo šapnuo, a zatim viknuo:

– Veličanstvo, vreme je za odlazak na misu, sav dvor čeka. Vaše veličanstvo mora da sa se presvuče.

Kralj, i dalje s paučinom preko očiju, pustio je da ga vode.

– Da, moram promeniti odelo. Da, moram s dvorom ići na misu. Hoće li kraljica biti tamo?

Sobar ga odvede do kraljevskih prostorija hodnicima pustim u to doba dana, možda zato što su obilato korišćeni noću: odatle su polazili tajni prolazi, uski prolazi kojima je klizao noćni greh. Ubrzo se kralj našao pred svojim velikim ogledalom, a sobar s dva odela u rukama.

– Crno ili nebeskiplavo, veličanstvo?

Gotovo ne razmišljajući, kralj odgovori crno, a kada je već bio odeven, zatraži zlatnu ogrlicu ne bi li malo razbio tu mračnu jednoličnost. Već su kucali na vrata i pitali da li je kralj spreman.

– Polazi za trenutak! – odgovori sobar i požuri da otvori vrata.

Mala sala, a dalje salon u kojem je čekao dvor: najuočljiviji je namesnik, ali uočljiva je i kraljica, lepa i vragolasta, pomalo i podsmešljiva, u kontrastu s njegovim licem i tolikom ozbiljnošću koja ga je okružavala. Kralj se uputi prema njoj, pozdravi je i ponudi joj ruku; ali lice mu je i dalje delovalo zaglupljeno i ljudi počеше da šapuću. Pre nego što su stigli do kapele, začuli su se zvuci orgulja i usklađeni glasovi hora. Ispred povorke, četiri đakona obučena u belo i crveno izvodili su vragolije s kadionicama, a to malo istočnjačkog dima budilo je kod dvorjana tajanstvenu čulnost. Kapela koju je podigao kraljev deda bila je jednostavna i impozantna. Dvor bi jedva stao u nju. Smeštali su se kako su mogli po hijerarhiji. Grofovi i vikonti ostajali su na nogama: među njih se smestio i grof De la Penja Andrada, veoma doteran, gizdav, obučen u engleskom stilu. Činilo se da ga svi poznaju i s osmehom su ga pozdravljali. Poneko bi šapnuo svom susedu:

– Kažu da je noćas išao s kraljem kod kurvi.

– Pa Gospod će mu već platiti u svojoj slavi!

Misu je služio otac Viljaeskusa, a nuncije iz Rima zauzimao je svečano mesto u prezbiterijumu. Možda je sam nuncije bio najviše iznenađen zagonetnim i u izvesnom smislu mračnim tonom kapucinovog izlaganja koje niko nije razumeo, a manje od svih kralj, stalno izgubljenog pogleda u bog bi ga znao kakvoj tmuni, blentavog izraza koji ga nije napuštao. Jedina novost bilo je to što je povremeno upućivao pogled prema kraljici, mada ne zapravo kraljici, već mestu gde je trebalo da se nalazi njen dekolte, na španski način pažljivo pokriven

kvalitetnim somotom i diskretnim sitnim nakitom. Kraljicu je njena prva dama povremeno gurala laktom: „Veličanstvo, kralj vas gleda“, ali kada bi kraljica okrenula glavu, kraljev pogled skretao je prema obrisima njegovih sećanja.

– Hoće da zna ima li kraljica sise – uzviknu jedna zlobna luda i oseti na stražnjici kaznu oštrog uštupa.

– Ko će se usuditi da istražuje misterije božje volje? – grmeo je otac Viljaeskusa. – One koji su to pokušali Gospod je kaznio ludilom ili smrću. Rekao je: „Ja sam koji jesam“, a da mu ne bismo remetili čistotu svesti ostavio nam je svojih deset zapovesti: „Ne ubij, ne bludniči, ne čini preljube...“ Obraćao se, kako izgleda, svakome od nas, ali u svakome od nas predstavljeno je čovečanstvo. I tu nam je, na čuđenje svih, za pridržavanje čednosti ostavio misteriju odgovornosti. Obraćao se svakome, ali odgovornost se deli među svima. Ako greši otac, plaća porodica; ako greši kralj, njegov narod; ako greši papa, celokupno hrišćanstvo...

Kada je pomenuo bludničenje, niko se nije smatrao pogodnim; kada je govorio o preljubi, mnoge dame osetile su se nevinijima nego što su se pravile da su, ali kada je tvrdio da porodica plaća očeve grehe, namesnik pomisli na svoju ženu koja je, srećnog osmeha i poluzatvorenih očiju, bila tu pokraj njega. Da li je, kao i uvek, mislila na uživanja u krevetu? Već neko vreme namesnik je sopstvenim intelektualnim putem, istina donekle pomešanim sa strahom, došao do ubeđenja da je neplodnost njegovog braka uslovljena sklonošću njegove supruge bračnim igrama; kako bi ga samo prigrllila u krevetu i izazivala, kako je samo podvrtala spavačicu više nego što je bilo potrebno. Ali, s druge strane, ispovednik mu je rekao da ništa od toga nije greh. Ah! Kakva je to misa! Nuncije je gledao propovednika i gotovo glasno se pitao: „Šta priča ovaj bezumnik?“ U rečima oca Viljaeskuse prisutni su nalazili razloge da odbace mučenje savesti. A grof De la Penja Andrada

izašao je iz kapele pre propovedi, bešumno se provukao kao jegulja i kasnije, kada je završeno pričešće, vratio se na mesto kao da se ništa nije desilo. U salonu, posle mise, kada se grof De la Penja Andrada poklonio kralju, ovaj mu je naredio da stavi šešir, na veliko zaprepašćenje čitavog dvora i, iznad svih, namesnika. Ali to veliko iznenađenje nije bilo predmet komentara po grupicama u atrijumu Svetog Filipa, već ono što je Njegovo veličanstvo, tiho, oprezno i krišom šapnulo glavnoj kraljičinoj sobarici, po protokolu njoj najbližoj osobi.

– Kaži Njenom veličanstvu da hoću da je vidim голу.

– Vaše veličanstvo je poludelo.

Izraz daminog lica išao je dalje od zaprepašćenja, ali ostalo joj je snage da se poveri svojoj najbližoj prijateljici, a ova svojoj susedi, i tako je vest odmah obišla salon i stigla do oca Viljaeskuse, stigla je sa svojim nabojem straha i dalekovidosti; shvatio je da, od tolikog sveta, samo on ima gospodnji razum raspodeljen između srca i glave, i da samo on zna kako treba postupiti. Kapucin se nije presvukao: sa ukrasima i liturgijskim ruhom ostao je za oltarom, a kada je sišao učinio je da ispred njega idu krst i veliki svećnjaci; i tako je išao hodnicima i galerijama, tako da se kralj našao pred njima kada je prišao kraljičinim odajama s namerom da uđe. I kada je pružio ruku ka bravi, nagnuti krst pred vratima preprečio mu je put, a u užagrenim očima oca Viljaeskuse mogao je da pročita neospornu zabranu. Ruka mu je ispustila kvaku, prekrstio se i okrenuo. Namesnik je bio tamo i kralj mu se poverio:

– Hoću da vidim kraljicu голу.

I otišao je istog zapanjenog lica, mada mu je u zenicama već sijala nada.

9. Lukrecija je izašla na vrata zabrinuta zbog siline zvonjave; ali kada je ugledala slugu Dijega, prasnula je u smeh.

– To si ti, prevejanko!

– Dolazim da ti vidim gospodaricu, u tajnosti i hitno.

Marfisa je bila u kupatilu, u polusnu sred milovanja mlake vode. Lukrecijin dolazak ju je probudio, a poruka o hitnoj poseti sluge Dijega najednom uznemirila, jer poruke velikog inkvizitora obično nisu stizale tako rano.

– Biće da je u pitanju vrućina, a danas je i nedelja. Baci mi ubrus da prekrije kadu, pa nek uđe.

Kada ju je sluga velikog inkvizitora ugledao, požalio je što i kurve, neshvatljivo, imaju osećanje stida.

– Šta te dovodi? – upita ga Marfisa, a on odgovori:

– Samo jedno: *Sakrij se.*

Razmenili su poglede. Razumeli su se. Marfisa jedva da je prošaputala:

– Dobro. Idi.

I sluga Dijego je poslušao, ne usudivši se da sazna šta se krije ispod ubrusa – ono što je, pošto se Marfisa uzbunila, već počelo da se pomalja. Marfisa pozva Lukreciju.

– Brzo. Pomozi mi da se obučem. Muško odelo. I spremi mi najnužnije stvari u jednu laganu torbu.

Pre nego što je Lukrecija stigla s donjim vešom, Marfisa je gola, mada obrisana, krenula da otvara ormane po spavaćoj sobi.

– To ne, mnogo privlači pažnju. Ovo, boje kestena, jer je diskretnije. Od donjeg veša, ne brini, najjednostavnije što ima, najmanje luksuzno.

Sama se obukla, pretvarajući se u plavokosog momka s uvojkom koji joj je padao preko očiju i prikrivao je. Marfisa proba dva šešira: zadržala je onaj koji ju je bolje pokrivao.

– Odlazim, a ti zatvori kuću, dobro se pokrij da te ne prepoznaju i idi među svet na trgu i saznaj šta se priča; pusti u javnost ono što se sinoć desilo u ovoj kući. Ne ono tvoje s grofom, to nikoga ne zanima. I noćas spavaj kod neke prijateljice, gde god

hoćeš, samo beži od ovih iz Inkvizicije, jer ako me ne nađu mogli bi se zadovoljiti tobom i podvrgnuti te mukama ne bi li saznali gde se krijem. Kako da im kažeš kad ne znaš? Pošto ni na mukama ne bi mogla da priznaš, bolje ti je da te ne uhvate. Ne propusti da odeš na misu u manastir San Plasido, a ja ću se već potruditi da ti pošaljem novosti. Hej, na misu u devet! Nemoj da ti padne na pamet da se zadržiš u krevetu s nekim lepotanom koji ti se dopadne, ili nekim bogatim došljakom koji hoće da ti plati. Odoh ja. A i ti kreni što pre. Zbogom.

Marfisa uze torbu, natuče šešir da joj obod sakriva lice i izađe. Pomalo zaobilaznim putem uputila se u manastir San Plasido. MIMOŠLA se sa svetom odevenim u nedeljno ruho koji je pričao o čudima toga dana i, iz nečijeg glasnog komentara, uspela da sazna da je Njegovo veličanstvo kralj izrazio želju da vidi голу kraljicu.

– Gde ćemo završiti? Ako kralj ne daje primer, od koga ćemo ga dobiti?

Stigavši na kapiju benediktinskog manastira, zatražila je da vidi časnu majku starešinu, koja je u svetovnom životu bila gospođica iz La Serde.

– Šta da kažem? Ko želi da je vidi? – upita vratarka.

– Kažite da je traži Marfisa. I primite usput ovu milostinju za kasu za nezaštićene.

Zazveckalo je zlato. Vratarka ispruži pohlepnu ruku. Koraci su joj odzvanjali po pločama kapije i izgubili se u klausturu i hodnicima. Marfisa je sedela i čekala. Bilo je vruće i skinula je šešir da se njime hladi. Kosa joj je bila divna i videti je tako, kao momka, navelo bi na greh mnoge koji inače obuzdavaju želje koje se ne smeju priznati. Ponovo se začuše koraci, ovog puta udvojeni i u suprotnom pravcu: jedni su odzvanjali s autoritetom, drugi stidljivo. Vratarka otvori vratanca i zamoli Marfisu da uđe. Zatvorila je za njom i dvaput okrenula ključ. Časna majka ju je čekala, sa osmehom.

- Već znam da si se najavila sa sjajnom milostinjom.
- Dobit od jedne noći koju nudim našoj Gospi od nezastićenih.
- Šta te dovodi ovamo?
- Tražim sklonište od redara Inkvizicije.
- Imaju nešto protiv tebe?
- Imaće.
- Svom rođaku, velikom inkvizitoru, mogu poslati poruku da te ostave na miru.
- Njegovoj ljubaznosti i dugujem upozorenje.
- Onda...?
- Jedna monahinja više u manastiru neće privući ničiju pažnju.
- Časna majka je uze pod ruku.
- Dođi sa mnom. Šteta što moraš obući mantiju jer si veoma lepa. Ali mogu ti obećati da neću zahtevati da skратиš kosu, mada kapelan ne treba da te vidi, on je čudno stvorenje.
- Ne puštajući je, prošla je s njom velika vrata s kvadratnim motivima i povelala je svežim uzanim manastirskim prolazima. Kroz prozor su se pomaljale zelene biljke iz bašte i čuo se cvrkut ptica sklonjenih i prihvaćenih u toj svežini. Majka vratarka ostala je zamišljena iz kojih li razloga časna majka pušta u manastir tako zgodnog momka, ali odagnala je pitanje iz glave, kao i mnoge druge stvari koje nije razumela. I njoj je bilo vruće, a u onoj samoći bilo joj je dozvoljeno da podvrne mantiju i malo rashladi butine na promaji koja je dopirala kroz neku rupu.

10. Zbog vrućine ljudi su ostavili ogrtače kod kuće. Hladili su se prvim što bi im se našlo pri ruci, a mnogi su se pojavili pomalo razdrljeni, muškarčine maljavih grudi, neki u tamnom, neki u sivom. Grupice su se okupljale ovde-onda po

tribinama, u samom središtu atrijuma ili po ćoškovima, pa su čak gazili i kamenje svetog praga. Tu i tamo prolazili su sveštenici s kapama šiljatih vrhova. A sunce se baš okomilo. Najveća grupa okružila je Lukreciju, dobro pokrivenu, koja je povremeno podizala kraj marame i molila najbližeg da joj dune na oznojeno grlo. Već je bila ispričala dogodovštinu svoje gazdarice s kraljem, i uz obilje detalja počinjala je da opisuje svoju s grofom, ali ta krajnost nije bila tako važna prisutnima.

- I tako, četiri smrtna greha?
- I jedan ćorak.
- Pa četiri puta iste noći je krajnost koju teolozi postavljaju za preterivanje u bludu.
- Treba znati da li ih je bilo četiri! Nisi bio prisutan.
- Ali znam iz pouzdanog izvora.
- A mi znamo da je Marfisa predana monarhiji. Kako da pusti monarha da se bruka? *Quator eadem nocte** je broj koji svakome služi na čast.
- Za mene je jedino verodostojno ono o ćorku – reče jedan sveštenik, nosonja poodmaklih godina. – Ostalo su Marfisine maštarije koje čine čast njenom profesionalnom ponosu, više nego li njenoj vernosti institucijama. Zar bi moglo biti manje, za ženu kao što je ona, od četiri smrtna greha? Padaju mi na pamet stihovi...
- Kažite ih već jednom, don Luise, ako ih imate u glavi!
- Ovog časa samo četiri, kojima bi mogao započinjati desetostih:

*Sa Marfisom na poprište
razoružan ti izađe,
i štit njezin, već rasečen,
mač tvoj probit ne mogaše.*

* Lat.: Četiri (puta) iste noći. (Prim. prev.)

– Veoma su dobri, don Luise! Obećavaju besmrtni desetostih.

– To što kaže pop je nitkovluk. Kralj je zgrešio četiri puta, a peti je zaspao. Jadničak! Kako god okrenuo, i pored toga što je kralj, još je dečak.

– Ti čuti, podvodačice. Zašto bismo verovali tebi a ne don Luisu? On je čovek s iskustvom.

– Volela bih da znam šta bi napravio u krevetu s Marfisom...

Prozvani don Luis podiže obrve i tužno se nasmeši.

– Devojka je u pravu. Šta bih ja napravio u krevetu s Marfisom, osim da je gledam i tražim metafore? Možda jedan sonet; ali da vidim koji bi se lepota usudio da, makar u stihu, oslika голу ženu.

I učini rukama znak kojim je aludirao na Svetu inkviziciju.

U tom trenutku, ili možda nešto kasnije, neko od pridošlica napravio je u drugoj grupici gužvu, veliku galamu koja je Lukreciju ostavila bez klijentele i, u tom trenutku, bez nastavka don Luisovog desetostiha. Pridošlica se kleo svojim mrtvima da je kralj, pre manje od jednog sata, na izlasku sa mise glasno i bez ikakvog opreza izrazio želju da kraljicu vidi голу. „Želim’, rekao je, ili ’hoću’. Jer to nije isto.“

Razlegao se sveopšti smeh, razvratan gromoglasan smeh, izazvan načinom na koji je svako zamislio kralja dok posmatra kraljicu bez odeće: je l’ danju ili noću, je l’ na suncu ili pod svetlom sveća. Iz usta pod krivim brcima ponovo isplivaše sećanja na četiri kraljeva greha s Marfisom i komentarisani ćorak, bestidni vicevi i nepristojna nagađanja, sve dok jedan visoki gospodin asketskog izgleda i dogmatskog pogleda, nije učutkao smeh naredbodavnim „Gospodo, priberite se“, izrečenim tako dramatičnim tonom koji je najednom delovao kao da je zašlo sunce. Skup je učutao i svi su pogledali

strogog čoveka u crnom u čijoj ruci, pruženoj ka središtu gužve a onda stavljenoj na grudi, kao da je ležala kraljičina čast. Ali nije o njoj bilo govora kada je tišina ustupila prostor rečima; već je kazano:

– Kakvi su samo nerazumnici vaše milosti kada se tako veselite onom što nam može doneti tolike nesreće, a doneće ih sigurno ako se ne nađe leka? – Niko mu ne odgovori, osim pogledima i iznenađenim licima, a on nastavi: – Ne samo što se dvorski protokol protivi takvim besmislicama, nego ih takođe zabranjuju božji i crkveni zakoni. Muškarac može prići ženi s ciljem rađanja, ili ako njegova raspoloženja zahtevaju takvo smirenje, ali nikada s olakom namerom kakva bi bila gledanje gole supruge.

Kada je videla da je ostala sama, Lukrecija se priključi grupi:

– Pa kada se jutros probudio, kralj se dobro nagledao nage Marfise dok je ona spavala!

Gospodin s rukom na grudima okrete se prema njoj.

– Nije isto, gospođice nezalice, gledati jednu prostitutku, koja za to služi, i suprugu primljenu u svetoj tajni, makar ona bila Francuskinja, jer mada su Francuskinje lake po prirodi, kada pređu Pirineje prime naše vrline i usvoje naše običaje i protokole. Telo supruge je neprikosnoveno; može se dirati, ali ne gledati.

– Pa ima prstiju koji imaju oči! – bestidno odgovori Lukrecija; a gospodin s rukom na grudima pogleda je s tako gromovitim prezirom da je devojka, rukom pritiskajući veo, u trku izašla iz grupe i izgubila se u Glavnoj ulici, prema Puerta del Sol.

– Mora da je neka kamenjarka – reče neko; a drugi neznanac, iako veoma dobrog izgleda, potvrdi:

– Kamenjarka čiji mi glas nije nepoznat! Zakleo bih se da je Marfisina sluškinja.

Svi se okretoše prema njemu, uključujući i gospodina s rukom na grudima, i svi pomisliše da onaj ko je tako poznao sluškinju nije mogao a da ne poznaje i gospodaricu. I zavideli su mu. Dobrodržeci gospodin se pozdravio i otišao. Grupa poče da se razilazi, jedan ovamo, drugi onamo, treći opet na svoju stranu. Sveštenik po imenu don Luis otišao je u društvu nekolicine odanih sledbenika.

– A taj desetostih, don Luise, je l' gotov?

– Otela mi je nadahnuće ona budala s rukom na grudima, ali tvrdim vam da ću ga dovršiti još u toku noći. Taman posla!

DRUGO POGLAVLJE

1. Čelija koju je u kući Inkvizicije zauzimaao veliki inkvizitor nije po svojim razmerama odgovarala moći svog stanara, mada jeste njegovoj ličnosti: bila je velika, dobro oblikovana, okrečenihi zidova i tamnih greda, s nameštajem pocrnelim od starosti i spavaćom sobicom u kojoj je veliki inkvizitor skrivao svoj ležaj, koji, mada se tako zvao, nije bio baš neudoban. Iza velikog stola prekrivenog velurom visila je slika Marije Magdalene u pokori u nekoj pećini: neverovatna duga kosa dozvoljavala je da se vide delići zlatastog tela; na drugim zidovima bila su potpuno simetrično raspoređena dva niza sličica sa životom i iskušenjima svetog Antonija, a kako bi se uravnotežila celina, jedna slika s desne strane, delo flamanske ruke, s ružnim nagim ženama, i druga, sleva, delo italijanske ruke, s lepim nagim ženama. Mastionica s dvanaest pera zauzimala je jedan ugao stola; bronzanu peć obradile su zanatlije iz Kordobe, verovatno Mavri, ali to sumnjivo poreklo nije uznemiravalo savest velikog inkvizitora, prekaljenu trpeljivostima rimskog dvora. U dnu s leve strane, u uglu sa svetlom i prozorom, inkvizitor je imao prekriveni stočić koji je koristio za jelo i grejanje nogu